

РЕЦЕНЗИЯ

От: професор доктор Лидия Стоянова Велкова
Катедра „Мениджмънт на сигурността и отбраната”
Факултет „Национална сигурност и отбрана”
Научна специалност „Организация и управление
извън сферата на материалното производство“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ – област на висшето образование 9. Сигурност и отбрана, професионално направление 9.1. Национална сигурност, докторска програма „Организация и управление на извън сферата на материалното производство (Управление на сигурността и отбраната)“

Автор на дисертационния труд:
Катя Николова СПАСОВА

Тема на дисертационния труд:
„МЕТОДИ И МОДЕЛИ ЗА ФИНАНСОВ КОНТРОЛ
ВЪРХУ ДЕЙНОСТТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ СРЕДСТВА“

Научен ръководител:
Доцент доктор Вяра Стойкова ЖЕКОВА

Основание за представяне на рецензията:
Участие в състава на научно жури по защита на дисертационния труд, обявено със Заповед № СИ29-РД03-138/08.06.2023 г. на Началника на Военна академия „Г. С. Раковски“.

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Представеният за рецензия дисертационен труд е посветен на едни от най-актуалните и модерни проблеми на съвременното икономическо развитие на българската държава, в което са представени възможностите за насърчаването на законните форми и прояви на стопанска дейност и гарантирането на приходите в държавния бюджет чрез укрепване на органите за финансов одит при възлагане, изпълнение, наблюдение и контрол на обществени поръчки, концесии и публично-частно партньорство при разходването на европейски средства.

Настоящото състояние на икономическата, социалната и политическата сфера в нашата страна предполага изследване от такъв характер, тъй като познаването на същността, типичните характеристики, правната регламентация и видовете нередности и измами с евросредства са от съществена важност за контролните органи, които следва да прилагат най-съвременни норми и стандарти, и добро финансово управление, чрез които се въвеждат контролни дейности, способстващи за редуцирането на неправомерните действия и подобряване на резултатите.

В този сложен за дефиниране проблем, при определянето и прилагането на различни мерки, свързани с предотвратяването и откриването на измамите, следва да се има предвид влиянието на различни фактори като глобализацията, дигитализирането на процесите и дейностите, цифровизацията и др.

Поради това, адмирам усилията на дисертант Спасова ясно и точно да определи правната и институционална рамка на вътрешния контрол за борба с нередностите и измамите, както и да изведе, и анализира основните законодателни, регулаторни и административни мерки, за да се защитят финансовите интереси, както на страната, така и на ЕС посредством откриване и предотвратяване на нередностите и измамите.

Значимостта и уместността на изследване посветено на методите и моделите за финансов контрол върху дейността на организациите от публичния сектор при управление на европейски средства се потвърждава от необходимостта да се разкрият и предложат средства и начини за подпомагане на организациите в противодействието на измамите и корупцията, както и за формулирането на практическа стратегия за предотвратяване и разследване на измами.

Специфичният характер и сложност на материята, ми дават основания да изразя мнението, че подходът на дисертант Спасова към възможността финансовият контрол да се прилага ефективно при управлението на европейски средства, носи белезите на оригиналност. Тя се открива, както при анализа на правната и институционална рамка на вътрешния контрол за разкриването и предотвратяването на нередностите и измамите, така и при компаративния анализ на функциите на управляващия, сертифициращия и одитния орган, свързани с предотвратяване на нередности и измами с европейски средства, като част от фискалната политика на държавата и израз на политиката на правителството за разрешаване на натрупаните във времето проблеми и разкриване на възможности за усъвършенстване на системите за управление и контрол за борба с измамите.

Темата на представения дисертационен труд напълно съответства на съдържанието и притежава собствен облик. С логически структурираното си изложение, критичен подход и тематична балансираност, Катя Спасова потвърждава издигнатата теза, „че съществува потенциал за усъвършенстване на контролната дейност по отношение на борбата с нередностите и измамите за по-ефективно управление на средствата от ЕС и осигуряване на максимален положителен ефект”. Това ни дава основания да генерализираме извода, че макар да почива на модерна теоретична и нормативна база, проблемът за ролята финансовия контрол върху дейността на организациите от публичния сектор като фактор за ефективно управление

на европейски средства, засяга важна част от сериозното предизвикателство пред теорията и практиката на контролната дейност и е представена по нов нетрадиционен и полезен начин, за което е допринесла и ползотворната съвместна работа с научния ръководител.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд се характеризира с ясна, премерена и логично издържана класическа структура, която позволява пълноценно разкриване съдържанието на темата. Изложението на труда е поместено в обем от 227 с., от които 202 с. основен текст, представен в три глави, всяка от които включва по няколко раздела и завършва с изводи, Дисертацията съдържа и задължителните увод, заключение, библиография и използвана литература, което създава предпоставка за балансираност на изложението. В подкрепа на аргументацията на дисертанта в изложението са показани 12 фигури, 7 таблици, 20 графики и Приложения в обем от 14 страници. Списъкът с използваната литература включва 153 източника на български и английски език, сред които монографии, студии, статии, нормативни документи и интернет сайтове, които са коректно цитирани в текста, което позволява да се открият авторовите тези и резултати в изследването.

Изследването е много добре концептуализирано. Обектът и предметът на цялостния анализ в дисертационния труд са коректно дефинирани и са пряко свързани с целта на научното търсене - "като се анализира функционирането и взаимодействието между институциите, осъществяващи управлението и контрола на средствата от ЕС, по отношение на предотвратяване и откриване на нередности и измами, да се установят съществуващите вътрешни контролни проблеми и (какви са) последствията от тях, като се разработят и предложат решения за отстраняване на констатираните слабости.". В рамките на поставените ограничения, тя убедително е постигната чрез последователното и в пълен обем решаване на изследователските задачи, които са подробно, операционално разписани и

генерализирани до седем основни, намерили решение в трите глави в структурата на работата.

Специално отбелязвам, че още на този етап, с формулирането на целта и задачите, докторантката е предпоставила практико-приложната насоченост, като водеща в своето изследване.

Положителна оценка заслужава избраната методология на изследването, която е изградена върху научен инструментариум, включващ основно като методи за изследване на теоретичните постановки исторически, теоретичен, сравнителен и вторичен анализ и синтез, възходжане от частното към общото, статистически данни и инструменти, така и контент анализ, сравнителен анализ и метаанализ.

Приложен е подходът на емпиричното изследване, целящо проучване на въведените практики и опита на различните организации от публичния сектор, осъществяващи управление и контрол на средствата от ЕС, което осигурява постигане на поставената научна цел и доказване на изследователската теза на дисертацията.

Водещата *теза* на изследването, „че съществува потенциал за усъвършенстване на контролната дейност по отношение на борбата с нередностите и измамите за по-ефективно управление на средствата от ЕС и осигуряване на максимален положителен ефект” е потвърдена успешно.

Уводът, изложението и Заключениеето следват издържана логика и са написани на ясен академичен език.

Поради отчетливо изразения си теоретичен характер *първата глава* „Правна и институционална рамка на вътрешния контрол и борба с нередностите и измамите” има базисен за дисертационния труд характер. На основата на компетенциите на дисертанта по отношение на експертното знание за същността на теоретичните концепции за вътрешния контрол са решени първите три научно-изследователски задачи и са представени параметрите на съвременния дебат за правилното функциониране на

системите за финансово управление и контрол и спазването на бюджетната дисциплина, като необходима предпоставка за разработването на ясни и точни политики и процедури, адекватни линии за докладване, отчетност, и ясна координация между отделните звена, което повишава доверието във водената политика и има силно дисциплиниращ характер по отношение на ефективността на разходите на европейски средства.

Втората глава на дисертацията „Компаративен анализ на функциите на управляващия, сертифициращия и одитния орган, свързани с предотвратяване на нередности и измами” има по-скоро методологичен и аналитичен характер и в нея са решени следващите две научноизследователски задачи. Изследвани и анализирани са: действащите функции и процедури, извършвани от управляващия орган по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2014-2020 година; действащите функции и процедури, извършвани от Одитния орган изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“; нередностите и измамите по Европейски структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) през програмен период 2014 - 2020 година; от анализа на доклада за прилагането на закона и за дейността на прокуратурата и на разследващите органи през 2021 година става ясно, че тенденцията е много малка част от предадените на съд лица да са осъдени и санкционирани, а наложените санкции оказват недостатъчен възпиращ ефект. Проведеното емпирично социологическо изследване извежда и класифицира мерките, необходими за повишаване на ефективността на организацията при борбата с нередностите и измамите.

На тази основа дисертантката предоставя основателни доводи в потвърждение на защитаваната от нея теза, че въпреки съществуващите контролни механизми, корупционните действия и измамните практики, продължават да ощетяват интереса на гражданите и държавата, като насочват финансов ресурс от разпоредителите с бюджетни средства към

предварително определен победител с цел лично благодетелстване. Необходимо е да се създаде среда на обществена нетърпимост към корупцията като предпоставка за превенция на извършването на нередности и измами.

Основните изследователски постижения при реализирането на *третата глава на дисертационния труд "Подход за усъвършенстване на системите за управление и контрол за борба с измамите"* са свързани с решаването на последните две научно-изследователски задачи на дисертационния труд и са резултат от специализирано и детайлно изследване и анализ на възможностите за подобряване и развитие на вътрешния контрол в публичния сектор, което би позволило да се отговори на съвременните рамки и стандарти за управление, както и постигането на целите на организациите по законосъобразен, етичен и финансово отговорен начин.

Като рекапитулация на постигнатото, в заключението се подчертава, че финансирането със средства от бюджета на ЕС трябва да намира реално отражение в повишаването на стандарта на живот на гражданите на Република България, като дава възможност за укрепване потенциала за икономически растеж, създаване на работни места, икономическа и социална устойчивост, както и осъществяване на екологичен и цифров преход, което е възможно единствено при ефективно функциониращи системи за финансово управление и контрол.

Коректно е да отбележим, че дисертационният труд на Катя Спасова е творческо изследване по значим интердисциплинарен проблем, в което тя убедително демонстрира експертни познания по финанси, контролинг и нормативна уредба. Това, както и постигнатите резултати, дават основание да се направи изводът, че дисертант Спасова познава задълбочено и многостранно състоянието на изследвания проблем и демонстрира много добра осведоменост за същността и характера на основните обективни и субективни фактори, оказващи влияние на процесите, което създава

предпоставки за формулирането на концептуални насоки и препоръки за прилагането на подходящи мерки за борбата с нередностите и измамите.

3. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Приемам самооценката на докторант Спасова за постигнати в дисертационния труд два научни и три научно-приложни приноса и ги определям като изцяло нейно лично дело и резултат от самостоятелни научни търсения.

Осъществената качествена изследователска работа допълва и обогатява съществуващото знание за концептуалните основи на функциониране на системите за финансово управление и контрол, като води до развитие на теоретичните и научноприложните основи на методическия инструментариум за превантивните контролни дейности за законосъобразност, текущ контрол върху поетите финансови задължения и последващите оценки на изпълнението като съществен инструмент за предотвратяването на неефективно разходване на публичните средства и намаляване на негативни последици върху организациите.

Като по-значими постижения в изследването, главно заради техния практико-приложен потенциал, оценявам:

Формулираните насоки за актуализиране на нормативната уредба касаеща администрирането на нередности, насочени към преодоляване на дефицита от административно-наказателни разпоредби по отношение на преобладаващата част от сроковете на отделните етапи, което от своя страна води до системни нарушения.

Предложените конкретни промени за актуализация на рамката на компетентности в Наредбата за условията и реда за оценяване изпълнението на служителите в държавната администрация, което ще доведе до подобряване подбора на служители и подобряване функционирането на организациите отговорни за управлението и контрол на средства от ЕС.

4. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Защитата на авторската теза в дисертационния труд е подкрепена с необходимия брой публикации. Приемам и трите декларираны публикации, на които дисертант Спасова е единствен автор. Всички са в направление на поставения научен проблем, като верифицират резултатите от научното изследване и осигуряват неговата обществена представителност. Нямам данни за това дали те са цитирани от други автори.

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

За да постигне целта и задачите на изследването докторант Катя Спасова аналитично е обработила и систематизирала основните нормативни, стратегически и програмни документи и многобройни и многообразни литературни източници - книги, монографии, статии, доклади; електронни страници на официални институции, организации и трансгранични проекти.

За нуждите на дисертационния труд са използвани общо 110 заглавия (83 на български език и 27 на английски език), разкриващи съдържанието на основните схващания и възгледи за финансовото управление и контрол в публичния сектор, като резултатът е видим и подпомага изпълнението на поставените научноизследователски задачи.

6. Оценка за автореферата

Представеният към дисертационния труд автореферат е в обем от 40 страници, написан е в съответствие с добрите академични практики и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото приложение, като ясно и съдържателно отразява основните положения и научните приноси на дисертацията.

7. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

В рамките на моите компетенции и достъпните ми източници не съм установила плагиатство в представения за рецензиране дисертационен труд.

Не ми е известно в хода на процедурата да са получавани неанонимни и мотивирани писмени сигнали за установено плагиатство.

8. Критични бележки

По-съществените ми бележки бяха отстранени след предварителното обсъждане на дисертационния труд. Имам една конкретна препоръка, свързана с необходимостта от по-широка теоретична база на изследването, която не променя убедено положително ми отношение към постигнатото в оценяваната докторска работа.

9. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение

Познавам Катя Спасова като докторант в катедрата с изявени научно-изследователски интереси и способности в сферата на финансовия контрол и като дисертант с висока теоретична подготовка и възможности за професионално развитие.

10. Заключение

Като оценявам достойнствата на постигнатото, давам висока оценка на дисертационния труд на тема „Методи и модели за финансов контрол върху дейността на организациите от публичния сектор при управление на европейски средства“ и убедено изказвам съгласие на Катя Николова Спасова да бъде присъдена образователна и научна степен доктор в област на висшето образование 9. Сигурност и отбрана, професионално направление 9.1. Национална сигурност, докторска програма „Организация и управление на извън сферата на материалното производство (Управление на сигурността и отбраната)“.

12.07.2023 г.

София

Рецензент:

(проф. д-р Лидия Велкова)

REVIEW

From: Professor Dr. Lidia Stoyanova Velkova
Rakovski National Defense College
Scientific specialty 'Organization and management of Non-Material
Production'

Reference: dissertation thesis for awarding the educational and scientific degree
"Doctor" - field of higher education 9. Security and defense, professional
direction 9.1. National Security, Doctoral Program "Organization and
Management of Non-Material Production (Security and Defense
Management)"

Author of dissertation thesis: *Katya Nikolova SPASOVA*

Topic of dissertation thesis:

METHODS AND MODELS FOR FINANCIAL CONTROL OVER THE WORK OF
PUBLIC SECTOR ORGANIZATIONS IN THE MANAGEMENT OF EUROPEAN
FUNDS

Scientific adviser:

Assoc. Prof. Dr. Vyara Stoykova ZHEKOVA

***Grounds for presenting this statement: Order No. CH29-PД03-138/08.06.2023 of the
Commandant of Rakovski National Defense College.***

1. Relevance and significance of the developed scientific problem

The dissertation presented for review is dedicated to one of the most current and modern problems of the modern economic development of the Bulgarian state. It deals with the possibilities for the promotion of legal forms of economic activity and the guarantee of revenues in the state budget by strengthening the authorities for financial audit in awarding, execution, monitoring and control over public procurement, concessions and public-private partnership in spending European funds.

The current state of the economic, social and political sphere in our country implies a study in this context, as knowledge of the essence, typical characteristics, legal regulations and types of violations and frauds with euro funds are of essential importance for the control bodies, which should apply the most modern standards, as well as good financial management, through which control methods are introduced, contributing to the reduction of illegal actions and improvement of results.

In this difficult to define problem, the impact of various factors such as globalization, digitization of processes, digitization, etc. should be taken into account when defining and implementing various measures related to the prevention and detection of fraud.

Therefore, I admire the efforts of Doctoral student Spasova to clearly and accurately define the legal and institutional framework of internal control to combat irregularities and fraud, as well as to derive and analyze all legislative, regulatory and administrative measures to protect financial interests of the country, as well as the EU, by detecting and preventing irregularities and fraud.

The significance and relevance of research dedicated to the methods and models for financial control over the work of public sector organizations in the management of European funds is confirmed by the need to reveal and offer means and ways to support organizations in countering fraud and corruption, as well as for formulating a practical strategy for fraud prevention and investigation.

2. General characteristics of the dissertation thesis

The dissertation is characterized by a clear and logically sustained classical structure, which allows a full disclosure of the content of the topic. The presentation of the thesis is contained in a volume of 227 pages, of which 202 pages are the main text, divided into three chapters, each of which includes several sections and ends with conclusions. The dissertation also contains the mandatory introduction, conclusion, bibliography and references, which creates a prerequisite for the balance of the exposition. In support of the dissertation's argumentation, 12 figures, 7 tables, 20 graphs and Appendices in a volume of 14 pages are included. The list of references includes 153 sources in Bulgarian and English, among them monographs, studies, articles, normative documents and Internet sites, which are correctly cited in the text, which allows highlighting the author's theses and results in the research.

The study is very well conceptualized. The subject of the overall analysis in the dissertation work is correctly defined and is directly related to the purpose of the scientific research - "by analyzing the functioning and interaction between the institutions implementing the management and control of EU funds, in terms of preventing and detecting irregularities and frauds, to establish the existing internal control problems and (what are) their consequences, by developing and proposing solutions to eliminate the identified weaknesses". Within the limits set, it has been convincingly achieved through the consistent and full completion of the research tasks, which are detailed, operationally described and generalized to seven main tasks, presented in the three chapters of the thesis.

It is worth noting that already at this stage, with the formulation of the goal and tasks, the doctoral student assumed the practical-applied orientation as the leading one in her research.

The research methodology deserves a positive assessment. It is supported by scientific instruments including historical, theoretical, comparative and secondary analysis and synthesis, ascent from the particular to the general, statistical data and

tools, as well as content analysis, comparative analysis and meta-analysis as methods for researching the theoretical propositions.

The approach of empirical research was applied, aiming to study the practices and the experience of the various organizations from the public sector, implementing management and control of EU funds, which ensures the achievement of the scientific goal and proves the research thesis of the dissertation.

The topic of the presented dissertation fully corresponds to the content and has unique features. With her logically structured presentation, critical approach and thematic balance, Katya Spasova confirms the thesis "that there is a potential for improvement of the control in relation to the fight against irregularities and fraud for more effective management of EU funds and ensuring a maximum positive effect".

Katya Spasova's dissertation is a creative study of a significant interdisciplinary problem, in which she convincingly demonstrates expert knowledge of finance, controlling and regulations. This, as well as the achieved results, give reason to conclude that Doctoral candidate Spasova has a deep and multifaceted knowledge of the status of the researched problem and demonstrates a very good awareness of the essence and nature of the main objective and subjective factors influencing the processes, which allows for the formulation of conceptual guidelines and recommendations for the implementation of adequate measures to combat irregularities and fraud.

3. Assessment of scientific and scientific-applied contributions

I accept the self-assessment of Doctoral student Spasova for two scientific and three scientific-applied contributions achieved in the dissertation work and credit them entirely to her and the result of independent scientific research.

The effective research work complements and enriches the existing knowledge about the conceptual foundations of the functioning of financial management and control systems, leading to the development of the theoretical and applied scientific foundations of the methods for the preventive control for legality, ongoing control over the undertaken financial obligations and subsequent assessments of implementation as

an essential tool for preventing inefficient spending of public funds and reducing negative consequences on organizations.

Here are some significant research outcomes due to their practical-applied potential:

- The formulated guidelines for updating the regulatory framework regarding the administration of irregularities, aimed at overcoming the deficit of administrative-penal provisions regarding the predominant part of the terms of stages, which in turn leads to violations.

- The specific changes proposed to update the framework of competences in the Ordinance on the terms and conditions for evaluating the performance of employees in the state administration, which will lead to an improvement in the selection of employees and an improvement in the functioning of the organizations responsible for the management and control of EU funds.

4. Evaluation of the publications and the abstract

The defense of the author's thesis in the dissertation is supported by the required number of publications. I accept all three declared publications, of which dissertation student Spasova is the sole author. All are focused on the posed scientific problem, verifying the results of scientific research and ensuring its public representativeness.

Within my competences and available sources, I do not detect plagiarism in the presented doctoral work. I am not aware of any non-anonymous and motivated written signals for plagiarism detection being received during the procedure.

7. Critical notes, recommendations and questions

Some substantial comments were taken into account after the preliminary discussion of the dissertation. I have one specific recommendation related to the need for a broader theoretical base of the research, which does not change my firm positive attitude towards the achievement of this doctoral thesis.

9. Conclusion

Appreciating the merits of what has been achieved, I give a positive assessment of the dissertation thesis on the topic "Methods and models for financial control over the work of public sector organizations in the management of European funds" and I confidently express my consent that Katya Nikolova Spasova be awarded the educational and scientific degree 'Doctor' in the field of higher education 9. Security and defense, professional direction 9.1. National security, PhD program "Organization and management of non-material production (Security and defense management)".

12 July 2023
Sofia

Member of jury:
Prof. Dr. Lidia Velkova